

umenia a knihovníctva, predchutných hungaristickým patriotizmom. Roku 1849 bol madarskými povstaleckými orgánmi obvinený z kontrarevolučnej činnosti a popravený.

<sup>24</sup> *Rozpravy večerné o umení staroslovenskom*. Orol, II, 1871.

<sup>25</sup> Orol, III, 1872, 140 a n. — S faktografickou stránkou dejín slovenského umenia sa zapodievali aj iní príslušníci štúrovského pokolenia, napr. trenčiansky katolícky kaplán Ján Ondrišík, ktorý popularizoval najstaršie pamiatky cirkevnej architektúry na Slovensku. Ondrišík sa pokúsil aj o slohovú klasifikáciu jednotlivých objektov, pričom pamiatky slohu románskeho a ranogotického označil príznačne za „byzantské“. Porovnaj o tom Cyril a Method I, 1852, č. 2, 15.

<sup>26</sup> Porovnaj *Recurs, welchen einige slowakischen Seelsorger und Schullehrer im Mai des Jahres 1842 in Wien eingereicht*. Mitgetheilt von E. Henszlmann. Viertel-jahrsschrift aus und für Ungarn, 1843, zweiter Band, erste Hälfte, 186—208.

<sup>27</sup> Pozri o tom publikáciu *Abauj-Tornavármegye és Kassa*, Budapest 1896, 190.

<sup>28</sup> Henszlmann Emericus, *Párhuzam a ó- és új-kor művészeti nézetek és nevelések közt, különös tekintettel a művészeti fejlődésre Magyarországon* (= Paralela medzi náhľadmi na umenie a umeleckou výchovou v staro- a novoveku s osobitným zreteľom na umelecký vývin v Uhorsku, Pest 1841, VIII + 134 str. — Súdiac podľa publikácie, uvedenej v pozn. 27, tamže, tento Henszlmannov spis vyšiel už roku 1839 v Bratislave pod skráteným názvom — tento údaj sa nám zatiaľ nepodarilo preveriť.

<sup>29</sup> *Kassa városának ó-német stylű templomai*. (= Gotického slohu kostoly v meste Košice), Pesten 1846, IV + 25 str.

<sup>30</sup> *Lőcsének régiségei*, 1879 (= Starožitnosti Levoče). — Z ostatných Henszlmannových samostatne vydaných spisov uvádzame: *Ungarn und seine Völker in Original Abbildungen* (1846); *Theorie des proportions appliquées dans l'architecture depuis la XII<sup>e</sup> dynastie des rois égyptiens jusqu'au XVI<sup>e</sup> siècles. Style égyptien. Ordre dorique* (1860—1863); *A középkori építészet* (1861); *Magyarország ó-keresztény, román és átmenet stylű műemlékeinek rövid ismertetése* (1876); *A magyar zománcról* (1877); *Magyarország csúcscsíves stylű műemlékei* (1880). — Henszlmannove teórie hodnotí, pravda, z hľadiska pozitivizmu publikácia Korach K., *Henszlmann Imre művészeti elmélete*, Budapest 1902.

<sup>31</sup> Rómer F., *Régi falképek Magyarországon*, Budapest 1874. — S Rómerovou činnosťou sa zapodieva samostatne vydaná práca Kumlik Emil, *Rómer Ferenc Flóris élete és működése*, Pozsony 1907, a najnovšie štúdia Banner János, *Rómer Flórisról*. Régészeti Dolgozatok az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem Régészeti Intézeteből, I, 1958.

<sup>32</sup> Štefan Janšík, *Andrej Kmet*, Martin 1942, 85. — Dokladom znášanlivého a korektného vzťahu Rómerovho je aj jeho list výboru Matice slovenskej z 5. III. 1875, v archíve Matice slovenskej v Martine, č. 1599.

<sup>32a</sup> Pri prezeraní Mišianikových *Doplnkov k Riz-*

nerovej bibliografii slovenského písomníctva sme narazili na ďalšieho Greguša, na Michala Greguša, ktorý roku 1826 vydal v Košiciach u Karola Werthera spis *Compendium aestheticae*. O tomto diele, ani o jeho pôvodecovi nie je nám nič bližšie známe — nevylučujeme možnosť, že Michal Greguš bol otcem Augustína Greguša.

<sup>33</sup> Myskovszky Viktor, *Bártfa középkori emlékei* (= Stredoveké pamiatky Bardejova), Budapest 1879. — Okrem tohto dvojzväzkového diela vydal ešte samostatne rad publikácií, z ktorých sú viaceré v podstate iba albumami reprodukcií jeho dokumentárnych kresieb, resp. akvarelov. Spoločne s I. Henszlmannom uviedol štúdiu o estetických zákonitostach zlatého rezu v gotickom slohu (Archeológiai Közlemények XII, 1878, 101—111). Významné je, že v niektorých publikáciách sa do Myskovszkého zorného uhla dostávajú už nie iba pamiatky niektojé úzko vymedzenej lokality alebo oblasti, ale umelecké objekty celého Slovenska (v jeho terminológii, pravda, Horného Uhorska), ako územno-kultúrnej jednotky; tak je to napr. v prípade ním vydaných dvoch albumov s 50 listami *Felsőmagyarországi utirajzok* (= Črty z cest po Hornom Uhorsku), ako aj v prípade publikácie *Felsőmagyarországi műemlékek és régiségek* (= Hornouhorské umelecké pamiatky a starožitnosti), ktorú vydal v Budapešti roku 1888.

<sup>34</sup> Könyöki József, *A középkori várak, különös tekintettel Magyarországra* (= Stredoveké hrady s osobitným zreteľom na Uhorsko), Budapest 1905, 606 obr. — Podnet a pôvodné rámcovanie tejto Könyökiho práce opisuje zpráva v Rozsnyói Hiradó XI, č. 19 (6. V. 1888), 2.

<sup>35</sup> Známe boli najmä jeho monografie o Bruneleschim a o talianskej renesančnej medaili.

<sup>36</sup> Letopis Matice slovenskej, IX, 1872, zv. II, 16 a n. Umeleckohistorické časti práce: F. Zámky a hrady gemerské. G. Starobylé kostoly gemerské. H. Staré kláštory gemerské.

<sup>37</sup> Na túto Hyrošovu prácu sa vzťahuje 6. bod zápisnice výborového zasadnutia Matice slovenskej zo 14. V. 1873, podľa ktorého sa matičný výbor uznesol, že sa môže uviedniť len tá časť spisu, ktorá hovorí o chránoch a zvonoch v Liptove. (Porovnaj Letopis Matice slovenskej, X, 1873, zv. II, 77 a n.) Matice bola teda ochotná uviedniť len časť, ktorá obsahovala materiál o katolických kostoloch v Liptove. Hyroš v zhode s tým dielo skrátil, predoslal k nemu krátky úvod a namiesto ôsmich kapitol prvej časti napísal dve nové kapitoly o architektonických častiach cirkevných stavieb a prehľad vývoja architektonických slohov. Zmenil aj názov štúdie na Opis starobylých chrámov kresťanských Lyptova ku poznaniu veku jejich stavania. Rukopis bol Matice slovenskej vrátený až po vzniku Československa a je uložený v Slovenskej národnej knižnici v Martine. Pozri o tom P. Stano, *Prvý slovenský rukopis o dejinách umenia a umeleckých pamiatok*. Pamiatky a múzeá, VI, č. 2, 88—92.

<sup>38</sup> Kmetovo štúdie a články so vzťahom k výtvarnému umeniu vychádzali v Národných novinách od roku 1890, Slovenských pohľadoch od roku 1895 a najmä v Tovaryšstve od roku 1893.

<sup>39</sup> Slávikovým zaujímavým pokusom bola štúdia